

MAANTEEAMET

Alkoluku kasutamine vähendamaks sõiduki juhtimist alkoholi mõju all

Teiste riikide kogemused

MA 2017

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1 ALKOLUKK JA SELLE KASUTAMINE ÜLDISELT	4
1.1 Alkoluku tutvustus, tehnilised omadused ja tööpõhimõte	4
1.2 Alkoluku kasutusulatus	4
1.3 Euroopas kehtivad alkoluku standardid	5
2 ALKOLUKU RAKENDAMISE VÕIMALUSED	7
2.1 Vabatahtlik ennetav kasutamine	7
2.2 Seadusejärgne ennetav kasutamine	8
2.3 Seadusejärgne kasutamine osana rehabilitatsiooniprogrammist.....	8
3 ALKOLUKU KASUTAMINE REHABILITATSIOONIPROGRAMMIDES	9
3.1 Alkoluku kasutamine rehabilitatsiooniprogrammides	9
3.2 Alkoluku kasutamise efektiivsus	10
3.3 Alkoluku rehabilitatsiooni programmide kasutusest teistes riikides lähemalt.....	12
3.3.1 Rootsi.....	12
3.3.2. Soome.....	13
3.3.3 Holland	15
3.3.4 Austria	17
3.3.5 Poola.....	18
3.3.6 Belgia.....	19
3.3.5 Teiste riikide olukord	20
4 ALKOLUKKUDE KASUTUS EESTIS	21
5 SOOVITUSED ALKOLUKU REHABILITATSIOONIPROGRAMMI RAKENDAMISEKS	23
5.1 Seadusandlus.....	23
5.2 Tehnilised ja protseduurilised aspektid.....	23
5.3 Rehabilitatsioon	24
5.4 Järelevalve.....	24
5.5 Kulud.....	25
5.6 Pilootprojekt ja hindamine	25
5.7 Kommunikatsioon.....	25

SISSEJUHATUS

Alkoholi mõju all sõiduki juhtimine on Euroopa Liidus üks peamisi liiklusõnnetusi põhjustavaid tegureid. On hinnatud, et ligi 25% kõigist liiklusõnnetustest toimub joobes juhtimise tagajärjel. Uuringute kohaselt on 75% alkoholi tagajärjel hukkunuga õnnetustest seotud juhiga, kelle vere alkoholisisaldus on kõrgem kui 1,5 mg/g. Alkoholiga seotud hukkunutega liiklusõnnetuste andmed on riigiti märkimisväärselt erinevad. See on tingitud peamiselt erinevast terminoloogiast, ebapiisavast aruandlusest ja teistest andmekvaliteediga seotud probleemidest (Martino, A. jt, 2014). Eestis toimus aastatel 2012-2016 keskmiselt 13% kõikidest inimkannatanuga liiklusõnnetustest alkoholi mõju all juhi osalusel.

Viimase kümnendi jooksul on lisandunud mitmeid vastumeetmeid, et võidelda alkoholi mõju all sõiduki juhtimise vastu. Üheks selliseks meetmeks on ka alkolukk. Käesolev ülevaade tutvustab lähemalt alkolukku ja selle rakendamise võimalusi. Lisaks käsitletakse teiste riikide kogemusi ja alkoluku senist kasutamist Eestis.

Ülevaade põhineb peamiselt 2014. aasta Euroopa Parlamendi transpordi- ja turismikomisjoni (TRAN) ja 2016. aasta Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu (ETSC) tellimustel valminud dokumentidele. Lisaks sellele on alkoluku rehabilitatsiooni programme osas olnud kontaktis Belgia ja Saksmaa esindajate, Anneliese Heeren'i ja Simone Klipp'iga.

Algallikad on täismahus leitavad siit:

- Martino, A., Sitran, A. ja Rosa, C. (2014). Technical Development and Deployment of Alcohol Interlock in Road Safety Policy.
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/513993/IPOL-TRAN_ET\(2014\)513993_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/513993/IPOL-TRAN_ET(2014)513993_EN.pdf)
- Houwing, S. (2016). Alcohol Interlock and Drink Driving Rehabilitation in the European Union.
http://etsc.eu/wp-content/uploads/2016_12_alcohol_interlock_guidelines_final.pdf

Ülevaate koostas

Helena Anijalg

Maanteeameti liiklusohutuse osakonna peaspetsialist

1 ALKOLUKK JA SELLE KASUTAMINE ÜLDISELT

1.1 Alkoluku tutvustus, tehnilised omadused ja tööpõhimõte

Alkolukk on seade, mis takistab sõiduki mootori käivitamist seni, kuni sõiduki juht ei ole teinud puhumistesti. Sõiduk käivitub, kui puhumistesti tulemus ei ületa etteantud piirmäära. Puhumistesti tegemiseks peab juht puhuma sõidukisse paigaldatud alkomeetrisse. Seade kontrollib alkoholi sisaldust juhi väljahingatavas õhus. Kui alkoholi hulk ületab seaduses sätestatud piirmäära, ei võimalda seade sõidukit käivitada. Alkolukke toodetakse busside, veokite, sõiduautode, kaatrite, laevade ja rasketehnika tarbeks.

Alkolukk koosneb kahest omavahel seotud komponendist:

- *käsiseadmest*, mis sisaldab väljahingatava õhu alkoholisisalduse mõõtesüsteemi. Seda hoitakse sõiduki armatuuri läheduses ja on disainitud nii, et seda oleks mugav käes hoida.
- *keskseadmest*, mis on tavaliselt paigaldatud sõiduki armatuurlaua alla, võimaldab mootorit käivitada ja tagab andmete säilitamise. Andmeregistraator salvestab kõik asjakohased sündmused, puhumistesti tulemused, kuupäeva ja kellaaja, kas juht sooritas puhumistesti või keeldus sellest, alkoholi kontsentratsiooni, mootori käivitamise ja peatumise aja ning katsed sõidukit käivitada ilma süütevõtmata.

Pärast lühikest soojenemist (tavaliselt 2-3 minutit) peab juht puhuma käsiseadme huulikusse. Kui mõõtetulemus on lubatud piires, siis mootor käivitub. Kui juht keeldub puhumisest või mõõtetulemus on üle lubatud piiri, siis annab keskseade hoiatuse ja aktiveerub lühike lukustusperiood. Lukustamisperiood kestab esimese positiivse puhumistesti korral paar minutit ja järgnevate positiivsete testitulemuste korral pikemalt. Korduva positiivse testi tulemuse puhul võib olenevalt alkoluku tootjast käivituda helisignaali.

Alkolukk on programmeeritud nii, et nõuab korduvpuhumisi juhuslike intervallidega. Alkolukk ei peata mootorit sõitmise ajal. Juhil on tavaliselt 10 minutit aega, et leida ohutu koht, kus peatuda ja seadmesse puhuda. Kui testitulemus on lubatud piirmäärast kõrgem, käivitub helisignaali ja juhile antakse korraldus sõiduki parkimiseks ning mootori välja lülitamiseks.

1.2 Alkoluku kasutusulatus

Alkolukud on Põhja-Ameerikas (USA ja Kanada) kasutusel olnud juba 1980ndatest aastatest. Nende kasutusele võtmine Euroopas on hilisem. Rootsi oli üks esimene Euroopa Liidu riik, kes tutvustas alkolukku 1999. aastal. 2013. aasta seisuga on kogu maailmas paigaldatud ligi 430 500 seadet, millest 110 000 on kasutuses Euroopa Liidus. Tabel 1 annab ülevaate alkoluku kasutusele võtmise ajaloost Euroopas.

Tabel 1. Alkoluku kasutusele võtmine Euroopas ja selle arengud

2004	Esimesed katseprojektid Belgias (kuni 2006), Prantsusmaal ja Suurbritannias.
2005	Esimene katseprojekt Soomes (kuni 2008).
2006	Suurbritannias võeti vastu õigusaktid, millega anti kohtunikele õigus allutada isik alkoluku kasutamise kohustusele.
2007	Rootsis töötati välja alkolukkude kasutamise strateegia.
2008	Soomes tehti alkoluku programm pärast katseprojekti püsivaks.
2009	Belgias kehtestati alkoluku paigaldamise ja selle monitooringu õigusaktid.
2010	Prantsusmaal tehti alkolukk koolibussides kohustuslikuks. Taanis võeti vastu alkolukuga seotud õigusaktid, millega nähti ette alkoluku kasutamiskohustus esmakordse raskes joobes sõiduki juhtimise ja korduvuse järgselt. Esimene alkoluku katseprojekt Hollandis.
2011	Hollandis käivitati püsiv täismahus alkoluku programm . Soomes alkolukk kohustuslik kooli- ja päevateenuseid osutavas transpordis. Austrias katseprojekt (kuni 2012), et hinnata alkoluku vastuvõttu professionaalsete juhtide seas. Austrias uus kahe aastane pilootprojekt, mis käivitati alkoluku programmi teostatavus hindamiseks korduvrikkujate seas. Saksamaal käivitati alkoluku katseprojekt (kuni 2013). Prantsusmaal tekkis kohtunikel võimalus määrata rikkujatele alkoluku kasutuse nõue, kuid seda on tänaseni väga vähe määratud.
2012	Rootsis tehti alkoluku programm püsivaks.
2013	Iirimaaal kujundati ümber riiklik liiklusohutuspoliitika. Korduvrikkujatel tekkis kohustus paigaldama oma sõidukitesse alkolukk. Eestis lisati avaliku sõitjate veo hankedokumentidesse üheks hinnatavaks kriteeriumiks alkoluku olemasolu teenust pakkuvas sõidukites.
2015	Hollandis peatati alkoluku programm. Poola tutvustati alkoluku programmi, mis on teistest alkoluku programmidest erinev. Alkoluku programmi kasutatakse absoluutse juhtimisõiguse piirangust tulenevate ebamugavuste leevendamiseks.
2016	Soomes otsustati, et alkoluku programmis osalejad ei pea alkoluku logiandmeid üle kandma.
2018	Rootsis muudeti alkoluku programmi tingimusi. Selle kohaselt ei saa alates 1. märtsist 2018 alkoluku programmis osaleda isikud, kellel on diagnoositud alkoholisõltuvus.

Allikas: Põhineb Marino, A. jt (2014) tabelil, viimaste aastaste andmed koostaja poolt täiendatud

1.3 Euroopas kehtivad alkoluku standardid

Euroopas peab alkolukk vastama direktiivis 72/245/EC¹ toodud nõuetele, mis sätestab elektriliste seadmete paigaldamise tingimused.

¹<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31972L0245>

Alkoluku kehtestatud nõuded on toodud Euroopa Elektrotehnika Standardikomitees (CENELEC) kahes Euroopa standardis- EN 50436-1² ja EN 50436-2³. Need sätestavad testimeetodid ja alkoluku nõuded, sealhulgas:

- puhumistestide manipulatsioonide tuvastamine,
- sündmuste salvestamine keskseadmesse,
- juhuslikud korduvtestid pärast esimest puhumistesti,
- peab töötama temperatuuridel vahemikus -40 C - +85 C,
- peab vastama elektromagneetilise ühilduvuse standardile ISO 7637,
- peab olema läbinud elektri- ja vibratsioonitesti ISO 16750,
- peab olema läbinud põrutuskindluse testi,
- täpsus: $\pm 0,02$ mg/l või $\pm 15\%$ (oleneb kumb näitaja on suurem),
- seadmesse puhutava õhu hulk 0,7-1,2L.

Euroopa standard EN 50436-6⁴ määratleb täpselt andmeturbe ja on samaväärselt oluline. Selle põhijooned on kokku võetud järgmiselt:

- alkolukk peab suutma tuvastada ja salvestada sündmusi (nagu mootori käivitamine või positiivsed puhumistestid),
- volitatud hooldustehnikud peavad saama seadmelt andmeid edastamiseks lugeda, et neid edastada,
- alkoluku kõik osad peavad suutma kaitsta andmeid omavolilise muutmise, kustutamise, sisestamise ja avalikuks tegemise eest.

Standardeid saab kohandada riiklikul tasandil vastavalt riiklikele eeskirjadele, mis on seotud:

- puhumise miinimumtugevusega,
- alkoholisisalduse piirmääraga,
- puhumisintervallide pikkusega,
- võimalustega korduvtestiks (ajal, mil sõiduk on kasutuses)
- andmeturbe- ja kaitse profiilidega.

²https://www.cenelec.eu/dyn/www/f?p=104:110:1280069931257701:::FSP_ORG_ID,FSP_PROJECT,FSP_LANG_ID:1258605,45816,25

³ https://www.draeger.com/Products/Content/interlock_certificate2_europe.pdf

⁴ <https://www.evs.ee/eelvaade/evs-en-50436-6-2015-en.pdf>

2 ALKOLUKU RAKENDAMISE VÕIMALUSED

Alkoluku rakendamiseks on kolm erinevat võimalust. Tuginedes teiste riikide praktikale alustatakse tavapäraselt alkoluku rakendamist vabatahtlikkuse printsiibist, millele järgneb seadusest tulenev kasutamise kohustus. Alkoluku kasutamise n-ö kõrgemaiks tasemeks on alkoluku rehabilitatsiooniprogrammid, mis on mõeldud alternatiivkaristusena isikutele, kes on sõidukit juhtinud alkoholi mõju all. Tabel 2 annab ülevaate alkoluku kasutamisest erinevates riikides.

Tabel 2. Alkoluku rakendamise õiguslik raamistik liikmesriikides

Liikmesriik	Seadusandlus			Rehabilitatsiooni -kava (füüsilised isikud)	Seadusest tulenev ennetav kasutus (kommerts- sõidukid)	Vabatahtlik ennetav kasutus (kommerts- sõidukid)
	Pilootprojekt	Väljatöötamisel	Vastuvõetud			
Austria	x	x				
Belgia		x	x			x
Saksamaa	x					x
Taani			x (pole veel rakendatud)			
Soome			x	x (piloot 2005- 2008; täismahus rakendamine alates 2008)	x (laste, eakate ja puuetega inimestega seotud transport)	x
Prantusmaa			x		x (koolitransport)	
Iirimaa		X				
Holland			x	x (piloot 2010)		
Rootsi			x	x (täismahus rakendamine alates 2012)	x (*)	x
Sloveenia	x					
Ühendkuning- riik			x (pole veel rakendatud)			
Eesti						x

Allikas: põhineb Marino, A. jt (2014) tabelile. Koostaja poolt kogutud info põhjal täiendatud.

*Üldist raamistikku, mille abil lubatakse seaduslikult kasutada alkolukku ei ole, kuid kohalikud ametiasutused võivad nõuda, et teatud sõidukite tüübid oleksid nende seadmetega varustatud, nt koolitranspordi puhul

2.1 Vabatahtlik ennetav kasutamine

Vabatahtliku ennetava kasutamise puhul paigaldab ettevõtte, asutus või eraisik sõidukisse alkoluku vabatahtlikult. Enamasti kasutatakse seda transpordisektoris, eriti sõidukites, mis on seotud ohtliku kauba- või reisijate (bussid, taksod) veoga. Ettevõtjate eesmärgiks on ennetada enda sõidukite alkoholi mõju all juhtimist ja luua endast positiivset kuvandit. Selle kaudu näidatakse võrreldes konkurentidega pühendumust liiklusohutusele ja rõhutatakse pakutava transporditeenuse kvaliteeti. Rootsis on selline kasutus väga levinud ja avalikult hästi aktsepteeritud. Ettevõtted on saanud positiivset tagasisidet oma klientidelt ja reisijatelt, kelle hinnangul on teenuse kvaliteet ja ohutusetase paranenud. Rootsi Ühistranspordi Ühingu registreeritud taksodest on ligikaudu 70% alkolukk paigaldatud, sealjuures on busside osas vastav näitaja 90%.

Soomes on alkoholikkommertstranspordis kasutuses vabatahtlikkuse printsiibi alusel. Kuid alates 2012. aastast on Soome ametiasutused arutanud võimalusi muuta alkoholikkohustuslikuks kõigile vedudele, mis nõuavad kutsekvalifikatsiooni. Saksamaal kasutatakse alkoholikke ennetava meetmena kommertstranspordis, kuid alkoholikke kasutavate ettevõtete arv on pigem väike. Alkoholikkude kasutamise seadusega kohustuslikuks muutmise võimalust on kritiseeritud selle nõrga tulude-kulude suhte tõttu.

2.2 Seadusejärgne ennetav kasutamine

Seadusejärgne ennetav kasutamine on sarnane vabatahtliku kasutamisele, kuid teatud juhtudel on alkoholiku kasutamine tehtud kohustuslikuks. See on proaktiivne meede, mida rakendatakse juba enne kui alkoholi mõju all sõiduki juhtimine aset leiab. Sellega hoitakse ennetavalt ära ohu tekkimine kaasliikelejatele. Seadusejärgne ennetav kasutamine on mõeldud kommertssõidukitele. Alkoholiku paigaldamine tehakse sageli kohustuslikuks bussi- või taksoteenust pakkuvatele sõidukitele, mida kasutatakse nt laste-, vanurite- või erivajadustega inimeste reisijateveos. Vastav akt võeti Soomes vastu 2011. aastal. Soomes on olnud päevakorral, mille laiendamine kõigile riiklikult rahastavatele transporditeenustele. Eraldi on käsitletud andmekaitse teemalisi küsimusi.

Prantsusmaal võeti Soomele sarnane regulatsioon samuti vastu jaanuaris 2010. Sellest ajast alates peavad alkoholikuga olema varustatud koolitranspordi teenust pakuvad bussid. Rootsis üldist kohustust alkoholiku paigaldamiseks veel ei ole, kuid kohalikul omavalitsusel on õigus nõuda, et sõiduk oleks sellega varustatud, kui tellitakse näiteks koolitranspordi teenust.

2.3 Seadusejärgne kasutamine osana rehabilitatsiooniprogrammist

Seadusejärgne kasutamine osana rehabilitatsiooni programmist on reaktiivne meede, mis tähendab, et rikkumine on juba toime pandud ja selle kaudu püütakse ära hoida järgmist rikkumist. Alkoholiku kasutamine on seadusega reguleeritud ja on mõeldud eraisikutele. Seda võimalust pakutakse alternatiivse karistusena korduvalt joobes sõidukit juhtinud või kõrge joobeastmega sõidukit juhtinud esmarikkujale. Alkoholiku rehabilitatsiooniprogrammidest tuleb järgnevas peatükis lähemalt juttu.

3 ALKOLUKU KASUTAMINE REHABILITATSIOONI-PROGRAMMIDES

3.1 Alkoluku kasutamine rehabilitatsiooniprogrammides

Alkolukuga seotud rehabilitatsiooniprogramme peetakse alkoluku kõige olulisemaks rakendusala (tabel 3). Rehabilitatsiooniprogrammide üksikasjad ja seadusandlik pool erinevad riigiti, kuid vaatamata sellele tuginevad nad tavaliselt ühistele põhipunktiledele:

- Rakendatakse korduvrikkujale või esmarikkujale, kelle alkoholisaldus veres on üle 0,15 mg/g.
- Alkolukku pakutakse alternatiivkaristusena. Tingimusliku juhtimisõiguse rakendamisel on karistuse kestvus lühem võrreldes tavakaristusega.
- Alkoluku paigaldamist nõutakse 5-36 kuuks (keskmiselt 7,5 kuud esmarikkujatele ja 18 kuud korduvrikkujatele).
- Alkoluku rehabilitatsiooni programmid koosnevad: a) õiguslikust raamistikust, b) paigalduskeskused seadme paigaldamiseks ja kvaliteedisertifikaadi väljaandmiseks, c) seadme paigaldamise, taatlemise ja eemaldamise protseduurid, d) aruandlus, seire – ja hindamisprotsessid.

Kui määratud alkoluku kasutamise periood saab läbi, eemaldatakse seade ja juhtimisõiguse piirang kaotatakse. Hiljem on võimalik see jätta sõidukisse ja seadistada see vabatahtlikuks kasutamiseks.

Alkolukuga seotud andmete kogumine võib riivata eraelu puutumatust. Kitsaskohaks on eelkõige isikuandmete kaitse, mille puhul peab olema tagatud usaldusvärsus ja konfidentsiaalsus. Hollandi eraelu puutumatuse seadus (*The Dutch Privacy Act*) on kirjanduses välja toodud kui üks parimaid näiteid, kus ligipääs isikuandmetele on reguleeritud ja nõuab riiklikku järelevalvet. Alkoluku tarnijad kiidetakse heaks vaid siis, kui nad vastavad andmetöötlemise- ja edastamise tingimustele. Hollandi transpordiamet vaatab üle tootja/paigaldaja sertifikaadi ja teeb järelevalvet riiklike tingimuste ja CENELEC standardi NE-50436-6 vastavuse kohta. Rootsis peavad tootjad sõlmima kokkuleppe Rootsi Transpordiasutusega, millega reguleeritakse andme edastamist (tehnoloogia leping) ja isikuandmete töötlemist (isikuandmete puutumatuste teadete leping (*Privacy Notice Agreement*)).

Tabel 3. Alkoluku rehabilitatsiooniprogrammide põhijooned nelja riigi näitel

Põhifunktsioonid	Rootsi		Soome	Holland	Belgia
Algusaasta	1999 (uus seadus 2012)		2005 (2008)	2011	2009
Tegevuse korraldaja	Rootsi Transpordiamet		Kohus (taotluse korral)	Juhiloa väljastanud asutus	Kohus (sanksioonina)
Osalemine	Vabatahtlik		Vabatahtlik	Kohustuslik	Vabatahtlik
Sihtgrupp alkoholisaldusest lähtuvalt	0,1-0,9 ‰	>1‰ korduvrikkujatele	Kõik	1,3 (algaja juht: 1,0)-1,8 ‰; korduvusel: 1,0-1,3 ‰	Kõik > 0,8‰
Programmi kestvus	1 aasta	2 aastat	1-3 aastat	2 aastat	1 aasta- või pikem
Järelevalveasutus	Rootsi Transpordiamet		Politsei	Juhtimisõiguse keskasutus	Belgia Liiklusohutuse Instituut (BIVV)
Kaasnevad meetmed	Meditiiniline läbivaatus		Loobunud (vähene ressurss)	Motiveeriv alkoluku toetusemeede (vt 3.3.3)	Rehabilitatsiooni kursus
Hooldusintervall	Esimese kuu jooksul, pärast poole aasta tagant		Iga 60 päeva tagant	Iga 6 nädala tagant	2 korda kuus (esimese 6 kuu ajal), hiljem poole aasta tagant
Kaasatud sõidukid	Kõik (kaasaarvatud jalgratas)		Kõik (väljaarvatud jalgratas)	Sõiduauto	Sõiduauto
Kood juhilubadel	107		113	103	112
Maksumus (€)	1-aasta: 2 150- 2 700 2-aasta: 2 850- 4 150		110-160 kuus	~4 000	~ 2 500+ 1 000 (1-aasta)

Allikas: Klipp, S. (2014). *Rehabilitation of Drink Drivers by the Use of Alcohol Interlocks. Proceedings of the 8. Fit-to-Drive Congress, Warsaw, Poland.*

3.2 Alkoluku kasutamise efektiivsus

Alkoluku efektiivsust tuleks mõõta alkoluku programmis osalevate korduvrikkujate määra vähenemise kaudu. Alkolukku kasutatakse alternatiivina juhtimisõiguse äravõtmise asemel. Sellel on kaks eesmärki— julgustada karistatuid alkoholi tarbimisest hoiduma ja ennetada alkoholi mõju all sõiduki juhtimist.

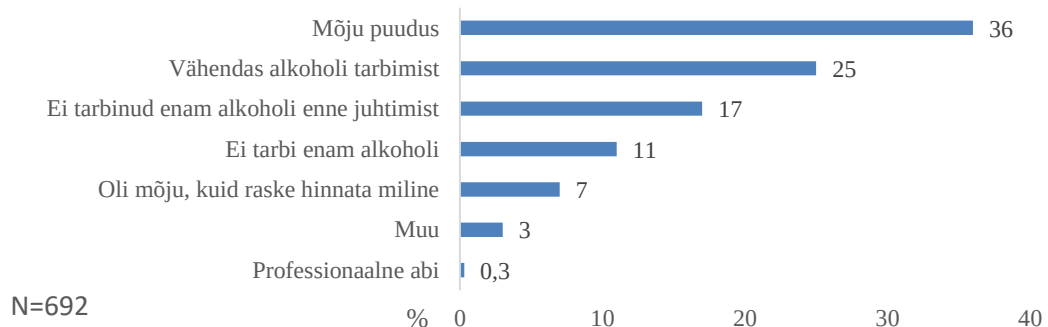
USAs, Kanadas, Austraalias ja Rootsis on läbi viidud üle 10 uuringu retsidiivsuse⁵ määramiseks (2014. aasta seisuga), mille tulemused on näidanud, et retsidiivsuse määrad on vähenenud 34-40% kuni 90%, sealjuures keskmine vähenemine on olnud 64-70%. Hollandlased leidsid, et alkoluku programmis osalenud juhtidest 75% täheldasid olulist muutust käitumises.

Teised uuringud on näidanud, et alkolukul on mõju retsidiivsuse vähenemisel vaid seni, kuni see on sõidukisse paigaldatud. Pärast alkoluku eemaldamist tõusevad retsidiivsuse määrad taas, välja arvatud juhtudel, kui kasutatakse täiendavaid psühholoogilisi meetmeid mis toetavad toetamaks alkoluku kasutamisest saadud positiivset mõju. Alkolukk võib anda püsivat kasu retsidivismi vähendamiseks vaid siis, kui see on efektiivselt integreeritud teiste

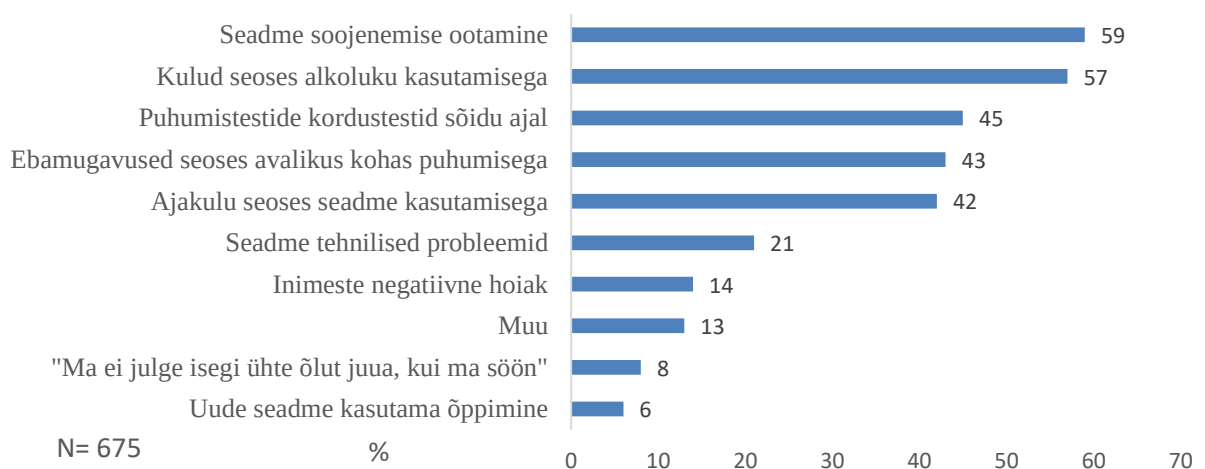
⁵ Retsidivst on kurjategija, kes pärast karistuse kandmist paneb toime uusi kuritegusid.

rehabilitatsioonimeetmetega (näiteks nagu perioodilised meditsiinilised uuringud), mitte ei ole eraldiseisev joobes juhtimise vastumeede.

Soomes 2013. aastal läbi viidud uuringu tulemusel leiti, et alates püsivast alkoluku programmist on hinnanguliselt 12 000 korda ennetatud alkoholi mõju all sõiduki juhtimist. Joonis 1 annab ülevaate alkoluku kasutamise peamistest mõjudest alkoholi tarbimisele vastavalt ametiasutuste andmetele Soomes. Joonis 2⁶ toob välja asjaolud, mida programmis osalejad hindavad kõige ebameeldivaks. 36% osalejatest väitis, et mõju alkoholitarbimisele puudus, kuid veerand osalejatest tõdesid, et alkoholi tarbimine vähenes. Ebamugavusi valmistas osalejatele eelkõige ootamine, mil seade on töövalmis ja kulud seoses seadme kasutamisega.

Joonis 1. Alkoluku kasutamise mõju alkoholi tarbimisele Soomes

Joonis 2. Alkoluku kasutamisest tulenevad ebameeldivad asjaolud Soomes

⁶ Allikas: Vehmas, A. (2013). Effectiveness and impact of alcohol interlock-controlled driving rights. Finnish Transport Safety Agency. Helsinki.

3.3 Alkoluku rehabilitatsiooni programmide kasutusest teistes riikides lähemalt⁷

3.3.1 Roots

Nagu eelpool mainitud esitles Rootsi esimese Euroopa riigina alkoluku programmi. Alustati pilootprojektina, mis oli edukas korduvrikkujate määra vähendamisel, aga osalusmäär oli madal. Ainult 11% sihtgrupist taotles osalemist programmis. Vähene osalemine oli tingitud peamiselt suurtest kuludest. Ranged programmi nõuded viisid kõrge programmi väljalangemise. Pärast pilootprojekti otsustati, et nullvisiooni strateegilise eesmärgi saavutamiseks peab programm olema püsiv. Eesmärgi kohaselt ei tohi alkoholi mõju all olevate juhtide osakaal 2020 aastaks ületada 0,1%. Selleks, et suurendada osalusmäära ja vähendada programmi väljalangemist vähendati programmikulusid järgnevate meetoditega:

- Osalejad ei pidanud juhilubade tagasisaamiseks enam uuesti teooriaeksamit sooritama ;
- Haldustasu kaotati;
- Alkolukuseadme hooldusintervallide arv vähendati;
- Programmis osalenute meditsiiniliste kontrollide arv vähenes.

Lisaks otsustati, et positiivsed puhumistestid ei lõpeta kohe programmis osalemist. Programmis mitteosalejate juhtimisõigus peatatakse.

Sihtgrupp

Üldjuhul saavad kõik joobes juhid programmis osaleda. Erandiks need, kes tarbisid lisaks alkoholile ka uimasteid. Alkoholi piirmäär on 0,2 promilli. Isikud, kellel on diagnoositud alkoholisõltuvus, ei saa enam osaleda alkoluku programmis alates 1. märtsist 2018.

Kestvus

Programmi pikkus on 1 või 2 aastat sõltuvalt vere alkoholisisaldusest ja sõltuvuse diagnoosist. Üks aasta neile, kelle vere alkoholisisaldus oli vahemikus 0,2-0,9 mg/g. Kaks aastat neile, kes on korduvalt alkoholi mõju all sõidukit juhtinud (viie aasta jooksul), kelle vere alkoholisisaldus on kõrgem kui 1,0 mg/g ja isikud, kellel on diagnoositud alkoholisõltuvus. Programm pikkust võib pikendada aasta võrra neil, kellel diagnoositakse programmis osalemise ajal alkoholisõltuvus.

Positsioon õigussüsteemis

Alkoluku programm on haldusõiguslik meede, mis lubab alkoluku paigaldamist alternatiivina juhtimisõiguse peatamisele.

Rehabilitatsiooni kursus

Alkoluku programmis osaleja peab lisaks osalema rehabilitatsiooni kursusel. Rehabilitatsiooniprogrammil on kaks peamist eesmärki: julgustada juhte hoiduma alkoholist ja aidata juhtidel adapteeruda kaine eluviisiga.

Tehnilised nõuded ja andmekaitse

Alkolukuseade peab vastama Euroopa CENELEC töögrupi standarditele. Alkoluku tarnijad peavad vastutama turvalise andmevahetuse eest, et kaitsta osalejate privaatsust.

Programmi maksumus

Programmi maksumus on vahemikus 2 150–2 700 € aastas ja umbes 2 850–4 150 € kahe aasta kohta. Maksumus sõltub peamiselt tingitud arstide visiititasude erinevustest.

⁷ Allikas: Houwing, S. (2016). Alcohol interlocks and drink driving rehabilitation in the European Union. Siin ja edaspidi, kui ei ole märgitud teisiti.

Programmi hinnang

Praegust Rootsi alkoholiku programmi hinnatakse aastate 2014-2017 põhjal. Eesmärk on väljaselgitada, kas muudatuste tulemusel on programmis osalemine suurenenud. Lisaks vaadatakse programmis osalemise tagajärgi laiemalt. Eelkõige selle mõju tervisele, pere- ja ühiskondlikule elule.

Varasemalt on programmi hinnatud küsitluse, intervjuude ja registripõhise uuringuga. Valimis olid isikuid, kes panid toime rikkumisi perioodil 1.juuli 2013 – 30.juuni 2014, sealjuures küsitleti ka neid, kes alkoholiku programmis ei osalenud. Programmi osalusmäär oli umbes 30%, mille põhjal saab öelda, et osalusmäär paranes võrreldes muudatuste eelse perioodiga. Programmis mitteosalenud isikutest ei saanud 3% programmis osaleda, sest olid tarvitanud narkootilisi aineid või puudusid juhiloa sootuks, 0,5% avastati narkootikumide kasutus meditsiinilises konsultatsioonis, 5% alustasid küll taotlust programmis osalemiseks, kuid ei viinud taotlust lõpuni. Peamiseks põhjuseks, miks programmis ei osaletud, oli jätkuvalt selle kallis hind. Lisaks toodi välja, et ei taheta näidata end alkoholisõltlasena ja saadakse hästi hakkama ka ilma juhtimisõigusega. Umbes 80% lõpetas ühe-aastase alkoholiku programmi, 13% pikendati programmis osalemist kahele aastale või peatati programmis osalemine. Ülejäänud ei taotlenud tingimuslikku juhtimisõigust või neil ei võimaldatud seda kasutada.

Programmi hindamisel vaadeldi ka ajakulu rikkumise ja heaks kiidetud taotluse vahel. Ühe-aastases programmis oli mediaanpäevade arv 80 päeva, sealjuures kahe-aastase programmi puhul 121 päeva. 88% ühe-aastasest ja 67% kahe-aastasest programmis osalejatest said kinnituse programmis osalemiseks pärast rikkumise toimepanemist poole aasta jooksul. Küsitlusuuringu põhjal on teada, et rikkumise ja kohtuotsuse vaheline aeg on raskemate rikkumist puhul pikem.

Kõigist osalejatest umbes 20% diagnoositi alkoholisõltuvus (31% kahe-aastase programmi osalejatest). Kokkuvõtvalt osalusmäär kasvas ja alkoholi tarbiti vähem kõigis gruppides, kuid suurim muutus oli kahe-aastase programmi osalejate seas.

Tabel 3. Alkoholi tarbimise muutused

	Tarbis alkoholi harvem	Tarbis alkoholi sama tihti	Tarbis alkoholi koguseliselt vähem	Tarbis sama palju
Ühe-aastane alkoholiku programm	55%	44%	41%	57%
Kahe-aastane alkoholiku programm	69%	30%	55%	43%
Ei osalenud programmis. Juhtimisõiguse piirang ≤ 1 aasta	31%	66%	20%	76%
Ei osalenud programmis. Juhtimisõiguse piiras > 1 aasta	43%	51%	31%	65%

3.3.2. Soome

Soome liiklusohutuse nõuandev kogu soovitas juba 1990 lõpus rakendada alkoholiku programmi. Pilootprojekt viidi läbi perioodil juuli 2005– juuni 2008. Pärast pilootprojekti otsustati, et alkoholiku programmi tuleb hakata rakendama püsivalt alates juuli 2008.

Sihtgrupp

Soome alkoholuku programmis saavad vabatahtlikult osaleda kõigil, kes on kinni peetud joobes juhtimise eest. See võimaldab sõidukit tingimuslikult juhtida olukorras, kus muidu oleks juhtimisõigus ära võetud. Programmis osalemisel pole oluline, kui suur oli alkoholisaldus veres teolt tabamise hetkel (seaduslik piirmäär on 0,5 promilli).

Kestvus

Soome alkoholuku programmi kestvus on sõltuvalt kohtu otsusest 12-36 kuud. Keskmine kestvus on 1-2 aastat. Pärast kohustuslikku perioodi on osalejatel võimalus eemaldada alkoholukk või jätta see sõidukisse ning kasutada seda vabatahtlikult. Sellisel juhul ei kasutata korduvkatseid ja andmete salvestamist.

Positsioon õigussüsteemis

Soome alkoholuku programm on reguleeritud juhilubade seaduses. Meetme määrab kohus. Programmis osalemise alternatiiviks on kuni 5-aastane juhtimisõiguse äravõtmine, kuid tavalise praktika kohaselt võetakse juhtimisõigus ära vaid mõneks kuuks.

Rehabiliatsiooni kursus

Juht, kes hakkab kasutama alkoholukku, peab käima arsti või muu tervishoiutöötaja juures, et hinnata alkoholisõltuvuse ulatust, selle mõju tervisele ja ravivõimalusi enne, kui väljastatakse alkoholuku kasutamisevõimalusega juhiluba. Pilootprojekt hõlmas sagedasi arstivisiite, kuid kõrgete kulude tõttu eemaldati need püsivast programmist, mis kehtestati 2008. aastal.

Tehnilised nõuded ja andmekaitse

Alkoholuku võivad paigaldada sõidukisse ainult Soome Transpordiameti poolt akrediteeritud paigaldajad ja seade peab vastama Euroopa CENELEC töögrupi normidele. Juhilubadel on märgitud alkoholuku kasutamisenõu piirangu koodiga 111. Juht peab kasutama kindlat sõidukit ja selle registreerimisnumber, mida juht peab kasutama, on samuti sisestatud juhilubade registrisse. Logiandmed ja sealhulgas alkoholuku tingimuste rikkumised registreeritakse automaatselt keskandmebaasis. Juhid, kes programmis osalevad, peavad iga 60 päeva tagant laskma logiandmed volitatud esindajatel maha laadida. Akrediteeritud alkoholuku paigaldajate nimekiri on Soome Transpordiameti koduleheküljel üleval. Andmete maaletooja edastab andmelogist teatud juhtumid (nagu väärkasutamise või manipuleerimiskatsed) politseile, kes võivad vajaduse korral juhtimisõiguse tühistada.

Programmi maksumus

On hinnatud, et ühe osaleja maksumus on 110-160€ kuus, mis sisaldab:

- alkoholuku ja selle paigaldamist ning eemaldamist
- üht arsti- või muud tervishoiutöötaja visiiti
- sõiduki ülevaatust pärast alkoholuku paigaldamist ja selle eemaldamist
- uut juhtimisluba
- andmete lugemist (iga 60 päeva järel)
- kalibreerimist (tavaliselt kord aastas)

Programmi hinnang

Soome alkoholuku programmi hinnati 2013. aastal ja see sisaldas järgmisi aspekte:

- küsitlust, mis viidi läbi kõikide juhtide seas, kes osalesid selles alatest 2008. aastast
- analüüsi joobes juhtimise rikkumiste kohta enne ja pärast alkoholuku perioodi
- alkoholuku logiandmete analüüsi
- intervjuusid oluliste isikutega, kes selles protsessis osalesid

Küsitlusuuringust selgus, et paljude programmis osalejate alkoholi tarbimise harjumused on muutunud. Programmis osalenud väitsid, et nad jõid alkoholi vähem või harvem, või vahetasid kange alkoholi lahjema vastu. Kümnendik vastanutest väitis, et nad lõpetasid alkoholi tarbimise täielikult, sealjuures väites, et alkoholuk motiveeris neid selleks. Alkoholuku programmil oli ka teraapiline mõju. Said professionaalset abi ja kaaslaste toetust. Peaaegu kõik väitsid, et programmi suurim kasu oli see, et nad said sõidukit edasi juhtida. Negatiivsena toodi välja, et alkoholuku oli ebamugav kasutada, leiti, et see on ohtlik ja teiste suhtumine alkoholuku kasutajasse oli negatiivne.

Soome alkoholuku programmi järelhindamise tulemusel anti järgmised soovitusel:

- parandada suhtlust programmis osalejate ja teiste sidususrühmadega
- kasutusele võtta keskne logiandmete register, kuhu salvestada logiandmed
- pikendada juhtimisõiguse äravõtmise kestvust, et see oleks võrdne alkoholuku programmi pikkusega
- osalejate vajadusest lähtuvalt hinnata, kas vajatakse seansse tervisehoiutöötajaga
- suurendada logiandmete dekodeerimise jaamade arvu või luua usaldusväärne kauglugemise lahendus.

Samuti soovitatakse, et alkoholuk kui alternatiiv juhtimisõiguse äravõtmisele peaks olema kindel valik kohtuotsuses, kui eeltingimused on täidetud ja süüdimõistetud isik sellega nõustub. Soovitav on ka minimaalselt kaheaastane programmi kestvus isikutele, kes on korduvalt raskes joobes sõidukit juhtinud. Isik, kellel on alkoholisõltuvus, kes ei suuda hoiduda alkoholi mõju all sõitmisest või ei vasta sõidukijuhile kehtestatud tervisenõuetele. See nõue põhineb juhilubade direktiivil. Kuigi uue juhilubade seaduse (2011) kohaselt on arstil võimalus selle tingimusega arvestada, kui isiku sõidukisse on paigaldatud alkoholuk.

Hiljutised arengud

30. augustil 2016 muudeti alkoholuku seadust. Võrreldes eelmise seadusega (2008) on suur muutus see, et alkoholuku programmis osalejad ei pea laskma alkoholuku logi-andmeid maha laadida. Neli peamist põhjust nende muudatuse tegemiseks:

1. Logiandmete autoriseeritud registri loomiseks pole ressursse. Varasemalt andsid alkoholuku esindajad manuaalselt info rikkumistest edasi politseile, kuid selline ressursimahukas lähenemine ei ole sobilik.
2. Programmis osalemise maksumus peab olema madalam, et osalejate arv oleks suurem. Tänu sellele, et alkoholuku logi-andmeid enam ei ekspordita, on maksumus madalam.
3. Praeguses programmis ei kasutata logiandmeid tervishoiusektoris; positiivsed puhumistesti tulemused ei mõjuta alkoholuku programmi pikkust (vaadatakse ainult programmi manipuleerimiskatseid).
4. Soome valitus on planeerinud vähendada seadusandlike norme (transpordisektoris mõjutab see umbes 30 seadust). Alkoholuku programmi muudatused on osa sellest.

Selle muudatuse peamine probleem on see, et alkoholuku kasutajaid on ilma alkoholuku logi-andmeteta peaaegu võimatu jälgida. Alkoholuku programmi kuritarvitajaid on võimalik tabada vaid politsei tavapärase järelevalve käigus.

3.3.3 Holland

Hollandi valitsus võttis vastu alkoholuku programmi detsembris 2011. Alates 2000 aastast oli politsei joobekontrollide arv kahekordistunud ja ennetuskampaania „Bob“ edukas. Vaatamata sellele, et perioodil 2002-2010 vähenes teatud määral alkoholi mõju all juhi osalusel kannatanute arv (liiklussurmade ja raskesti vigastatute arv), ei olnud see langus piisav. Kõige mõjusam selgitus sellele näis olevat see, et suur osa neist, kes tarbivad palju alkoholi, ei ole

vastuvõtlikud avalikule teabele ja politsei järelevalvele. Vaatamata suhteliselt väiksele arvule põhjustavad sellised isikud kaks kolmandikku tõsistest liiklusõnnetustest. Tõenäoliselt väheneksid vastavad liiklusõnnetused drastiliselt vaid siis, kui poliitika on suunatud just sellele sihtgrupile. Et säilitada või suurendada vahelejäämise võimalust, on vajalikud meetmed, mis vähendaksid märkimisväärselt retsidiivsust. Rahvusvahelised uuringud on näidanud, et alkoholuku programm võib olla üheks võimaluseks.

Sihtgrupp

Alkoholuku rehabilitatsiooni programm on kohustuslik programm esmarikkujatele, kelle alkoholisaldus veres on 1,3-1,9 mg/g. Alkoholisõltuvuse määramiseks viiakse läbi meditsiinilis-psühholoogiline hindamine, kui vere alkoholisaldus on üle 1,8 mg/g. Kui juht ei ole alkoholisõltlane, on ta kohustatud osalema alkoholuku rehabilitatsiooni programmis. Algajale juhile ja korduvrikkujale on vere alkoholisalduse piirmäär 1,0 mg/g.

Kestvus

Programmis osalemise tüüpiline kestvus on 24 kuud. Programmi esimestel nädalatel võib juht anda positiivseid teste. Selle aja jooksul saab juht harjuda alkoholukuga. Kui juht annab positiivse testi viimase 6 kuu jooksul, siis programm pikeneb 6 kuu võrra. Selliselt saab programmi pikendada piiramatult, kuni juht õpib alkoholi tarvitanuna sõidukijuhtimist vältima.

Positsioon õigussüsteemis

Hollandi alkoholuku rehabilitatsiooniprogramm on kohustuslik kõigile rikkujatele, kes sihtgruppi kuuluvad. Isikutel, kes ei osale alkoholuku programmis on alternatiiviks juhtimisõiguse äravõtmine viieks aastaks. Õigusrikkujaid karistavad ka kohtud. Kohtuotsus võib mõnikord häirida alkoholuku programmi. Näiteks, kui kohus võttis juhtimisõiguse ära paariks kuuks, kuid rikkuja osales samal ajal juba alkoholuku programmis, pidi ta alkoholuku seadme ajutise juhtimisõiguse keelu lõppemiseni sõidukist eemaldama.

Motivatsioonikursus

Osalejad peavad osalema kolme poole päeva pikkusel motivatsioonikursusel, mille põhieesmärk on toetada juhi osalemist alkoholuku programmis. Rõhuasetus on reeglite ja alkoholitarbimise mõjude selgitamisel.

Tehnilised nõuded ja andmekaitse

Alkoholukuseadme paigaldavad need asutused, kes on Hollandi Autoveoameti poolt akrediteeritud. Alkoholukuseade peab vastama Euroopa CENELEC alkoholuku töögrupi normidele. Lisaks kehtestati täiendavad nõuded andmete turvalisusele. Need täiendavad nõuded on sisse viidud ka CENELEC'i standarditesse. Kasutusluba antakse ainult nendele kriteeriumitele vastavatele alkoholuku seadmetele. Alkoholuku andmete mahalugemine toimub töökojas, kust andmed edastatakse läbi turvalise ühenduse andmebaasi.

Programmi maksumus

Kulud on ligikaudu 200€ kuus, mis sisaldab paigaldamise ja eemaldamise kulusid, järelevalve- ja tugiteenuste halduskulusid.

Programmi hindamine

Hollandi alkoholuku programmi hinnati juulis 2014, kaks ja pool aastat hiljem pärast selle kehtestamist. Hindamine keskendus neljale osale:

- osalemise määrad
- osalejate kogemused
- alkoholuku programmi suhestumine kriminaalõigusega
- mõju liiklusohutusele

Programmi jaoks sobilikest 10 500 õiguserikkujast osales 48%, neist omakorda 8% lõpetas programmi enne kui see lõppes. Enamik osalejatest olid rahul motivatsioonikursusega ja alkoholuseadme kasutamisega. Umbes 0,1% juhtudest tuvastati pettuse või seadmega manipuleerimise katseid.

Asutustevaheline koostöö, suhtlus ja andmevahetus olid head, kuid alkoholiku programmi kasutuselevõtt mõjutas suurel määral Autoveoameti, Juhilubade Keskasutuse ja prokuratuuri töökoormust, sealjuures politsei töökoormus ei suurenenud. Mõned osalejad väitsid, et kulud olid liiga suured ja nad oleksid soovinud, et oleks olnud võimalus valida alkoholiku tarnijaid (Hollandis on ainult üks pakkuja). Nad eeldasid, et kui on rohkem pakkujaid, on ka hinnad madalamad. Lisaks väitsid nad, et kaheaastane minimaalne pikkus oli liiga pikk.

Alkoholiku programmi teadlikkus ei olnud suur. Ligikaudu 55% osalejatest ei teadnud alkoholiku programmi olemasolust ega selle tagajärjest enne midagi, kui nad olid kohustatud selles osalema. Seega valitsuse poolne teavitustöö oli ebapiisav.

Riigiprokuratuuri osakond ja 71% küsitletud kohtunikest võtsid karistuse määramisel arvesse isiku osalemist alkoholiku programmis. Mõnikord käsitles prokurör juhtumeid kui „pole vastuvõetav“, sest vastasel juhul oleks isikut karistatud sama kuriteo eest kaks korda. Hindamise ajal ei olnud teavet retsidiivsuse määra kohta, milline see oli enne ja pärast programmi. Ainult vähestel osalejatel esines positiivseid teste ja see arv vähenes vastavalt programmis osalemise ajale.

Hiljutised arengud

Hollandi alkoholiku programm ei toimi ajutiselt oktoobrist 2014 tuvastatud rikkujate puhul. Riiginõukogu otsustas märtsis 2015, et selle mõju võib olla ebaproportsionaalne. Siiski ollakse üksmeelel, et alkoholiku programm on kõige parem vastumeede alkoholi mõju all juhtimise vähendamiseks. Seetõttu uuritakse, millises vormis ja millistel tingimustel võib alkoholiku programm tagasi tulla Hollandi seadusandlusesse.

3.3.4 Austria

Austrias viidi 2013.- 2014. aastatel läbi pilootprojekt, mis hõlmas ka mentorlusprogrammi. Tulemused olid väga positiivsed, millest tulenevalt anti teada, et 2017. aastal võetakse kasutusele alkoholiku programm. Õiguslik eelnõu, mis avaldati 2016. aasta oktoobri alguses, vaadatakse veel üle tuginedes ekspertide ja huvigruppide arvamusele.

Sihtgrupp

Programmis saavad osaleda õigusrikkujad, kellel on B-kategooria juhtimisluba ning kelle alkoholisisaldus veres oli 1,2 mg/g või rohkem.

Kestvus

Pärast kohustusliku juhtimisõiguse peatamist (vähemalt pool karistuse pikkusest) on juhil võimalus valida kas karistuse jätkamise või osaleda alkoholiku programmis, mis on kaks korda pikem kui alles jäänud karistuse pikkus. Miinimumkestvus on 6 kuud.

Positsioon õigussüsteemis

Programm on reguleeritud haldusõigusega ja alkoholiku paigaldamine kui alternatiiv juhtimisõiguse peatamisele on lubatud.

Rehabilitatsioon

Programm algab seadme paigaldamisega osaleja sõidukisse ja juhendaja vestlusega. Selles vestluses antakse ülevaade programmist ja seadme tööst ning selgitatakse programmis osalejate õigusi ja kohustusi. Seade aktiveeritakse pärast vestlust ja juhile antakse eriluba sõiduki

juhtimiseks. Mentoriga kohtumised toimuvad regulaarselt (iga kahe kuu tagant). Mentor loeb seadmet andmeid, kontrollib võimalikke rikkumisi, kalibreerib seadet. Kohtumistel arutletakse saadud andmeid ja programmis osalemise kogemust. Teatud rikkumised võivad viia programmist välja langemiseni (seadmega manipuleerimine, korduvad positiivsete testide tulemused).

Tehnilised nõuded ja andmekaitse

Alkoluku seade peab vastama EN 50436-1 nõuetele. Alkoluku teenindusbüroo peab olema kooskõlas Austria Andmekaitse seadusega.

Programmi maksumus

On hinnatud, et maksumus on umbes 7€ päev või 2 500€ aastas, millele lisandub alkoluku seadme paigaldus, eemaldamine 300€ ning uue juhiloa maksumus 100€.

Programmi hindamine

Meede on esialgu piiratud viie aastaga ja selle tulemuslikkust hinnatakse. Programmi pikendatakse ainult siis, kui programm osutub edukaks.

3.3.5 Poola

Pärast mitmeid dramaatilisi alkoholi mõju all juhi osalusel liiklusõnnetusi otsustati Poolas 2015 aasta mais karmistada joobes juhtimise eest määratud karistusi (alkoholisisaldus veres üle 0,5 mg/g). Muudatuse järgselt on õigus juhtimisõigus ära võtta 3 kuni 15 aastaks (eelnevalt oli 1-10 aastat), sealjuures võivad korduvrikkujad saada eluaegse juhtimiskeelu. Lisaks on alkoholi ja uimastite rehabilitatsioonikursused vastavalt uutele eeskirjadele kohustuslikud. Uus seadus lubab sõidukitesse paigaldada alkolukke.

Programmi ülesehitus

Poola kasutab alkolukke täieliku juhtimiskeelu lühendamiseks.

Sihtgrupp

Alkoluku programm on suunatud juhtidele, kelle alkoholisisaldus veres oli juhtimise ajal üle 0,5 mg/g. Poolas tähendab see umbes 60 000 inimest aastas. Uue seaduse kohaselt võivad juhid alternatiivina juhtimisloa äravõtmisele paigaldada alkoluku. Seda on võimalik kasutada alles siis, kui pool esialgselt määratud karistusest on kantud. Juhul kui juhtimisõigus on ära võetud eluks ajaks, saavad nad taotleda keelu tühistamist 10 aasta pärast. Vastav otsus langetatakse kohtus, kui õigusrikkuja käitumine karistuse kandmise ajal on olnud selline, et ta ei ole liiklusohutuse seisukohast enam ohtlik.

Kestvus

Programmi pikkus sõltub juhtimisõiguse äravõtmise karistuse pikkusest. Näiteks 3-aastase juhtimiskeeluga isikud saavad taotluse esitada pärast 1,5-aasta möödumist. Ülejäänud karistuse perioodil on isikul õigus sõidukit juhtida, kui on paigaldatud alkolukk. Kui on määratud eluaegne juhtimiskeeld, siis võib juhtida vaid sellist sõidukit, kuhu on paigaldatud alkolukk.

Asetus õigussüsteemis

Poola alkoluku programmis osalemine jmt otsustakse kohtus.

Rehabilitatsiooni kursus

Alates 1. jaanuarist 2015 peavad kõik alkoholi mõju all sõidukit juhtinud isikud osalema rehabilitatsioonikursusel. Juhtimisõiguse taastamiseks peavad nad rehabilitatsioonikursuse

lähima. Alkolukk ei ole osa rehabilitatsiooniprogrammist ja eraldi otseselt alkoluku kasutajatele suunatud rehabilitatsiooniprogramme ei ole.

Tehnilised nõuded

Poola on vastu võtnud kaks CENELECI välja töötatud standardit:

- EN 50436-1: Vahendid joobes juhtide programmi jaoks
- EN 50436-2: Vahendid, millel on huulik ja mõõtevahend alkoholi mõõtmiseks väljahingatavas õhus üldpreventatiivseks kasutamiseks.

Sõiduki alkolukku peab kalibreerima ühe korra aastas. Poolas ei ole alkolukuga seotud andmete kogumine ega andmekaitse eraldi reguleeritud. Ükski asutus ei vastuta sõidukijuhtide jälgimise eest.

Maksumus

Kuna alkolukku hakati kasutama alles hiljuti, ei ole info maksumuse kohta kättesaadav. Kulud kannavad õigusrikkujad ise. Programmi hindamist pole planeeritud.

3.3.6 Belgia⁸

Alates oktoobrist 2010 võib kohus määrata alkoluku kasutamise 1-5 aastaks esmakordsetele rikkujatele, kelle vere alkoholisisaldus oli vähemalt 0,8 mg/g või rohkem ja korduvrikkujatele. Alkolukku ei saa kasutada alkoholisoituvusega rikkujad. Juhilubadel märgitakse alkoluku kasutamisoigust koodiga „112“. Alkoluku kasutajatel ei tohi vere alkoholisisaldus olla suurem kui 0,2mg/g. Belgias on tavapäraseks piirmääraks 0,5 promilli. Alkoluku kasutusega kaasneb ka kohustuslik rehabilitatsiooniprogramm.

Andmeid laetakse esimese aasta jooksul alla iga kahe kuu tagant. Hiljem toimub see iga kuue kuu tagant. Programmis osaleja peab minema oma sõidukiga litsentseeritud teenindusse, et andmed maha laadida. Litsentseeritud rehabilitatsiooniasutus saab andmed pärast iga allalaadimist ja nendel on võimalus infot rehabilitatsiooniprogrammis kasutada. Rehabilitatsiooniasutuse ülesanne on jälgida programmis osalejaid ja neid koolitada. Neil on õigus teavitada prokuröri, kui inimene ei järgi rehabilitatsiooniprogrammi tingimusi. Juhul, kui sõidetakse ilma alkoluku seadmetata või alkoholisisaldus on suurem kui 0,2 mg/g, kaasneb sellega vangistus 1 kuu kuni 5 aastat, millele lisandub juhtimisõiguse peatamine 1-5 aastaks.

Programmis osalejate arv jäi alla 60. Peamised probleemid on seotud selle kõrge maksumusega, sealjuures on tavalised trahvide minimaalmäärad madalamad. On hinnatud, et programmi kogu maksumus on ligi 3 400 € aastas, mida peab programmis osaleja ise tasuma.

- Alkoluku seade ja allalaadimised: 2 200 €/aastas (seadme rent- igakuised maksed on võimalikud) või 2 440 €/aastas (seadme ost- maksta korraga).
- Rehabilitatsiooniprogramm: 1 210 €/aastas või 2 178 €/ 5-aastat)
- Trahvi + juhtimisõiguse äravõtmine: 1 200- 12 000€ (2 400- 30 000€ korduvrikkujatele). Kohus võib alkoluku kulud sellest maha arvestada.

Belgia plaanib muuta alkoluku kohustuslikuks korduvrikkujatele, v.a juhtudel, kui isikul on alkoholisoituvus või kohtunik nõuab tungivalt alternatiivina juhtimisõiguse äravõtmist kaks korda pikemaks ajaks kui tavaliselt.

⁸ Allikas: Heeren, A. (2016). Feedback, analysis and future developments of Belgian rehabilitation programme for offenders and recidivists. Safe and Sober. Athens, Greece.

3.3.5 Teiste riikide olukord⁹

Alkoluku rehabilitatsiooni programmi tutvustati Taani seadusandluses 2010. aastal. Sihtrühmaks olid kõrge alkoholisisaldusega esmarikkujad ja retsidivistid. Ent reeglid ei ole veel jõustunud ja alkoluku programmiga pole veel alustatud. 2004. aastal viidi Suurbritannias läbi pilootprojekti ja 2006. aastal seadusandlik akt, mis lubab kohtul määrata alkoluku kasutamist, kuid sellele pole järgnenud praktilist rakendamist.

Rakendamise etappide madalamal tasandil on Saksamaa ja Sloveenia, kes on juba läbi viinud või tegelevad katseprojektidega, et hinnata alkoluku kasutamisega kaasnevat problemaatikat. Saksamaal viidi aastatel 2011-2013 läbi kolmeaastane katseprojekt (BASt projekt). Projekti peamine soovitus oli, et alkoluku programmi sihtgrupiks peaks olema kõrge joobeastmega sõidukit juhtinud esmarikkujad, kuna neile pööratakse praegusel ajal vähem tähelepanu. Pilootprojektiga pole algust tehtud õiguslike probleemide tõttu. Tänapäeva seisuga ei ole arenguid selles osas olnud. Edasised arengud sõltuvad uuest valitusest, kuidas uus transpordiminister teemat edasi käsitleb.

Sloveenias on käimas alkoluku katseprogramm. Eeldatakse, et tulevikus on alkolukud osa rehabilitatsiooni programmist neile, keda on joobes juhtimise eest süüdi mõistetud. Iirimaa muutis 2013. aastal riiklikku liiklusohutusstrateegiat, et sundida korduvrikkujaid paigaldama sõidukitesse alkolukk.

⁹ Teiste riikide olukord on 2014. aasta seisuga, v.a Saksamaa, kelle esindajaga on kontaktis oldud.

Allikas: Martino, A. jt (2014). Technical development and deployment of alcohol interlocks in road safety policy.

4 ALKOLUKKUDE KASUTUS EESTIS

Avaliku sõitjateveo osas soovitas Maanteeamet maavalitsustel hankedokumentidesse sätestada hinnatava kriteeriumina avalikuks liiniveoks kasutatavate busside varustamine alkolukuga. Esimene leping, kus nõuti alkolukke, sõlmiti 2014. aastal, alkolukkudega varustatud bussidega hakati sõitma 2015. aastal. Kui senine praktika jätkub, on aastaks 2022 kõik riigi poolt pakutava avalikuks sõitjateveoks ette nähtud bussid varustatud alkolukkudega. Seega ei oleks riigi poolt pakutava avaliku sõitjateveo busside varustamisel alkolukkudega vaja esialgu mingit seadusemuudatust, vaid seda saab teostada riigihankedokumentidesse vastava kriteeriumi lisamisega. Arvestades konkurentsi ja väljakujunenud praktikat riigihangetel on kõikide avaliku sõitjateveo busside varustamine alkolukuga ülimalt tõenäoline.

27. novembri 2017 a. seisuga on 41% avaliku sõitjateveo bussidest varustatud alkolukuga. Tabel 3 annab ülevaate alkolukkudega varustatud bussidest maakondade lõikes.

Maakonnaliinide osas on ka riskid tunduvalt suuremad. Paljud liinid algavad hommikul maakonna servast ja suunduvad maakonnakeskusesse. Bussijuht hoiab bussi kodus, kust alustab ka oma tööpäeva. Seega ei ole bussijuhti võimalik vedaja dispetšeri juures tööpäeva alguses alkomeetriga kontrollida. Kindlasti peavad olema alkolukuga varustatud need bussid, mis teostavad ühistranspordiseaduse § 2 kohast õpilaste eriotstarbelist liinivedu. Selles osas peab Maanteeamet selgitama kohalikele omavalitsustele ja teistele isikutele, kes sellist vedu tellivad, et alkoluku nõude lisamine hankedokumentidesse ja lepingusse on vajalik.

Tabel 3. Busside ja alkolukkude arv avalikul sõitjateveos

Maakond	Busside arv	Alkolukkudega varustatud bussid
Harjumaa	125	66
Hiiumaa	13	0
Ida-Viru	51	0
Jõgevamaa	24	24
Järvamaa	28	4
Läänemaa*	30	30
Lääne-Viru	40	0
Põlvamaa	40	40
Pärnumaa	65	0
..sh Pärnu linnaliin	28	28
Raplamaa	24	22
Saaremaa	34	0
Tartumaa	58	58
Valgamaa	42	7
Viljandimaa	48	1
Võrumaa	29	25
Kokku	679	277

* leping hakkab 01.07.2018

Avalikud liinid linnades alustavad aga vedaja ettevõtte territooriumilt ja seega on võimalik bussijuhte dispetšeri juures ka enne liinile minekut alkomeetriga kontrollida. Hoolimata sellest jääb risk, et vastutustundetumad bussjuhid võivad alkoholi tarbida ka näiteks lõunapauside või muu katkestuse ajal. Selle riski realiseerumisel aitab alkolukk takistada bussi sattumist liiklusesse, kuna alkolukku saab programmeerida nii, et see nõuaks juhilt korduspuhumiste tegemist.

Maanteeameti ühistranspordiosakond on koostamas juhendit, mida ühistranspordi keskused ja haridusasutused saavad arvestada, kui tellivad õpilastele bussitransporti. Juhendis käsitletakse muuhulgas ka alkoluku kasutamist. Juhendid peaksid valmima hiljemalt uue aasta veebruaris.

Alkolukkude kasutamise kohta on võimalik teha logiandmetest väljavõtet. Tänapäeval andmeid süsteemselt ei analüüsita ja väljavõtteid vaadatakse pisteliselt. Lisaks ei kaasne täna logiandmetest avastatud rikkumisega juhile ega veoettevõtjale mingeid tagajärgi. Selleks, et

muuta alkolukkude kasutamise efektiivsemaks, tuleks andmeid süsteemselt monitoorida ja reguleerida rikkumise või seadme manipuleerimise avastamisega kaasnevad tagajärjed bussijuhile või veoettevõtjale.

5 SOOVITUSED ALKOLUKU REHABILITATSIOONI-PROGRAMMI RAKENDAMISEKS

Alkoluku programmi kehtestamiseks tuleb juba programmi kujundamise algstaadiumis teha kriitilise tähtsusega valikuid. Teiste riikide kogemustest võib järeldada, et need valikud võivad määrata suure osa meetme edukusest. On oluline, et need saaksid protsessi alguses õigesti paika pandud. Teiste riikide kogemusele tuginedes võib välja tuua järgmised juhtnöörid¹⁰.

5.1 Seadusandlus

Alkoluku kasutuse seadustamine eeldab tasakaalu leidmist isiku õiguste ja kohustuste ning riigi menetluskulu ja meetme edukuse vahel. Alkoluku kasutamisel rehabilitatsiooniprogrammides tuleks erilist tähelepanu pöörata selle raskusastmele võrreldes teiste käitumiskontrolli meetmetega. Rehabilitatsiooniprogrammi suhteline positsioon võrreldes teiste mõjutusvahenditega võib mõjutada oluliselt programmi efektiivsust. Üheks heaks näiteks on Holland, kus määrati enne alkoluku programmi kasutuselevõttu üheaastane juhtimisõiguse piirang neile, kelle vere alkoholisisaldus oli 1.3-1.9 mg/g. Pärast kaheaastast alkoluku programmi kasutuselevõtmist oli vaja rangemat kohtuotsust, mis teeks alkoluku programmis osalemise heaks alternatiiviks. Kui alkoluku programmi pikkus on lühem kui tavaline juhtimisõiguse piirang, on tõenäoliselt alkoluku programmi osalusmäär suurem. Seetõttu kehtestati viieaastane juhtimisõiguse äravõtmine kui alternatiiv alkoluku programmile. Kui vastavat muudatust ei oleks tehtud, oleks tõenäoliselt enamik juhte valinud lühema juhtimisõiguse äravõtmise. Soomes võetakse üldjuhul juhtimisõigus ära suhteliselt lühikeseks ajaks, mis osaliselt seletab madalat osalusmäära Soome alkoluku programmis. Poola kasutab alkoluku programme kui alternatiive pikaajalisele ja absoluutsele juhtimispiirangule. Programmi kestvus on alati poole lühem kui juhtimisõiguse piirang.

Kõiki sidusrühmi tuleks alkoluku programmi sisust, reeglitest ja taustast piisavalt põhjalikult teavitada. Enne õigusaktide kehtestamist tuleks luua üldsuse teadlikkuse tõstmise kava, mille kaudu teavitatakse juhte piisavalt uute õigusaktide sisust. Õiguslike tagajärgedega seotud teadmiste puudumine vähendab nii üldise elanikkonna kui ka rikkujate jaoks hoiatavat mõju. Lisaks võib teabe puudumine sidusrühmade jaoks tuua programmi väiksema kaasatuse.

Alkoluku programmid peaksid olema kohustuslikud, et saavutada maksimaalne mõju liikusohutusele. Holland on selleks hea näide. Praktika näitab, et programmis osalejate motivatsioon langeb, kui nad peavad programmiga alustamist kaua ootama. Seetõttu tehti Hollandis alkoluku programm rikkumisele võimalikult kiiresti järgneva. Karistuse samaaegne kohaldamine nii haldus- kui kriminaalõiguses võib mõnikord kaasa tuua topeltkaristuse ohu. Topeltkaristuse probleemi tõttu otsustati märtsis 2015, et alkoluku programm ei saa olla sellisena jätkusuutlik ja programm on hetkel peatatud.

5.2 Tehnilised ja protseduurilised aspektid

Alkoluku kasutamisel tuleks järgida vähemalt CENELEC standardeid (vt 1.1.3). Standardite eesmärk on anda praktilisi juhiseid alkolukkude valikul, paigaldamisel, kasutamisel ja hooldusel. Euroopa standard annab teavet alkoluku testimeetodite ja toimivusnõuete ning nende

¹⁰ Allikas: Houwing, S. (2016). Alcohol interlocks and drink driving rehabilitation in the European Union. Trafi, Finland.

kasutamise kohta. Kasutamise ja andmekaitse täiendavad täpsustused on vajalikud, sest CENELEC normid kehtivad ainult alkoholuku seadmele ja teenuse rakendusele.

Soovitav on, et alkoholuku teenusepakkuja on usaldusväärne ja pühendunud tegelemaks vastava sihtgrupiga. See, milliseks kujuneb teenusepakkuja roll, sõltub programmist ja nõudmistest, mille panevad paika riiklikud ametiasutused, kes vastutavad programmi eest. Paljudes programmides suhtlevad teenusepakkujad otse programmis osalejatega, meediaga, riiklike ametiasutustega ja teiste huvipooltega. See on oluline positsioon ja sellest tulenevalt peab teenusepakkujal olema ressursi ja kogemust nende ülesannetega toimetulemisel. Teenindused seadme paigaldamiseks, hooldamiseks ja äravõtmiseks peaksid asuma üle riigi erinevates kohtades, et kõik programmis osalejad saaksid mõistliku aja jooksul nende vahet sõita.

5.3 Rehabilitatsioon

Alkoholuku programm peaks olema kooskõlastatud tegevuste kogum, mitte ainult seadme paigaldus. Programmi eesmärk on minimeerida programmis osalejate võimalusi alkoholi tarbimise järel rooli istuda. USA-s läbi viidud alkoholuku programmi hindamisuuringus toodi välja, et alkoholuku programmi tingimused on tugevaks määrajaks, milliseks kujuneb osalusmäär. Usutakse, et parim lähenemisviis hõlmab teraapiat, koolitusi, sanktsioone ja järelevalvet. Margques ja Voas (2012) täheldasid, et alkoholuku programm ei ole teraapiline käitumusliku muutuste programm. On ilmne, et kui pikk patoloogiline alkoholi tarbimise muster jääb ravimata, tõenäoliselt jätkuvad alkoholi mõju all sõiduki juhtimised. Kombineerides alkoholuku rehabilitatsiooni meetmetega on tõenäolisem, et pärast alkoholuku seadme eemaldamist väheneb retsidivism.

Logiandmeid tuleks kasutada järelevalveks. Rehabilitatsiooni meetmed peaksid olema kohendatavad vastavalt rikkuja taustale. Seetõttu on alkoholi tarvitamise häire ulatuse ja ravivajaduse hindamine soovituslik. Katsetused käivitada sõiduk pärast alkoholi tarbimist on indikaatoriks, et käitumuslikke muutusi ei ole veel toimunud ja on risk korduvusele. Alkoholuku kasutus ilma logiandmeteta vähendab võimalusi monitooringuks ja järelevalveks ning seetõttu väheneb jätkusuutlik rehabilitatsiooni eesmärk.

Programmi tingimused peaksid olema paindlikud. Näiteks võimalus vähendada juhtimisõiguse piirangu perioodi vastavalt muutunud käitumisele (juhul kui teatud perioodi jooksul pole positiivseid puhumistest antud) ja vastupidisel juhul pikendada. Programmist eemaldamist peaks kaaluma väga tõsiste juhtumite puhul, sest korduvus esinemise tõenäosus on alkoholuku programmi puhul siiski madalam kui selle alternatiividel nagu püsiv või ajutine juhtimispiirang. Programmi kestvus peaks samuti olema paindlik.

5.4 Järelevalve

Programmi eeltingimuste täitmist tuleb nõuetekohaselt jälgida. Järelevalvet programmi täitmise osas saab teha regulaarselt, näiteks kontrollides igakuiselt alkoholuku manipulatsooni katsete tuvastamiseks ja samaaegselt keskseadmest logandmeid alla laadides, et neid andmeid analüüsida. Regulaarne andmete kontroll suurendab seejuures kulusid, mis omakorda võib vähendada osalusmäära. USA's tehtud uuringu kohaselt varieeruvad need kontrollid 30 kuni 60 päevani, sealjuures pikem vahe võib viia rohkemate rikkumisteni. Hollandi alkoholuku hindamisuuringus leiti, et mõned juhid püüdsid puhumistestist hoiduda. Üheks selliseks võimaluseks on juhtmetega ümber ühendada ja käsiseade lahti ühendada, kuid seejuures jääb elektriühendus alles ja puhumistest ei nõuta. Mõned osalejad paigaldasid ise alkoholuku või võtsid selle maha. Sellised rikkumised tuvastati ja nad kõrvaldati programmist. Sarnaste rikkumistega kaasnevate tagajärgede leebus võib olla takistuseks alkoholuku süsteemi rakendamisel. Seetõttu on soovitatav pikendada programmi kestvust rikkumise korral.

Liiklusregistris peab kajastuma piirang, et juhtimisõigus on antud vaid alkolukuga varustatud sõiduki juhtimiseks. Tugev järelevalve on võtmeelement alkoluku programmis. Oluline on järelevalve ka sellepärast, kuidas osalejad tajuvad vahelejäämise ehk subjektiivse riski võimalust. Juhul, kui vahelejäämise risk on madal, võidakse lihtsalt sõita ilma juhtimisõiguseta selle asemel, et programmis osaleda. Kindel kood juhilubadel teeb politseile kontrollimise lihtsamaks. Eesti kontekstis ei ole see niivõrd oluline, sest järelevalvet tehakse registriandmete põhjal. Alates 15. maist 2016 on Euroopa Liidus kasutusel kood 69, mis tähistab, et isikul on alkoluku tingimusega juhtimisõigus.

5.5 Kulud

Alkoluku programmi kulud tuleks hoida mõistlikul tasemel, et programmis osalemist saaksid endale lubada ka madalama sissetulekuga rikkujad. Üks peamisi põhjuseid, miks Soome alkoluku programmil oli madal osalusmäär, oligi seotud kõrgete kuludega. Keskmise kulu ühes kuus oli 150€. Hollandis oli see veelgi kõrgem 200€ ringis, aga programm oli kohustuslik ja alternatiiviks oli 5-aastane juhtimispiirang. Seetõttu oli osalusmäär ikkagi suhteliselt kõrge. Eelnevalt on mainitud, et oleks hea kombineerida alkolukku teiste meetmetega kontrollides logiandmeid, kuid see suurendab kulusid veelgi. Soome otsustas kulusid kokku hoida nii, et vähendada andmete allalaadimise sagedust vähendades ja kasutada võimalusel selliseid alkolukke, mis andmeid ei salvesta.

Teine võimalus kulusid vähendada on lubada Internetis andmete ülekandmist juhul, kui see on kooskõlas CENELEC normide ja standarditega. USA Colorado osariigis on Interneti teel andmete ülekandmine võimalik. See võimaldab regulaarselt monitoorida andmeid suhteliselt madalate kuludega. USA-s ja Austraalias pakuvad paljud alkoluku programmid võimalust inimestele, kes on majanduslikult halval järjel, osaleda programmis vähendatud kuludega. Üheks lahenduseks võib olla lühiajaline valitusepoolne majanduslik tugi.

5.6 Pilootprojekt ja hindamine

Alkoluku programmirakendamist peaks alustama pilootprogrammiga. Planeerida tuleks regulaarsed hindamised pärast programmi kasutuselevõttu. Pilootprojekti kaudu saab palju teavet praktiliste, tehniliste ja protseduuriliste küsimuste kohta. Programmi puudusi on huvigruppide vahel võimalik arutada ja parandada pilootprojekti ajal. Selleks, et saada hea ülevaade programmi võimalike puuduste kohta peaksid programmis osalejad olema sama sihtgrupp, kellele programm mõeldud on. Programmi hindamine on oluline ja sellega tuleb alustada juba enne programmi rakendamist. Hindamist saab kasutada ka alkoluku programmi olulisuse rõhutamiseks andes pidevalt informatsiooni selle mõjust.

Väga oluline on juba alguses välja selgitada andmed, mis on vajalikud programmi tulemuslikkuse ja mõju hindamiseks. Hollandi eesmärk oli hinnata alkoluku mõju liiklusõnnetustele, kuid õnnetusse sattunud juhtide seas ei kogutud alkoholi tarbimise kohta infot ning sellest tulevalt ei saadud antud küsimustele vastata.

Hindamisperiood ei peaks sisaldama ainult lühiajalist mõju, vaid ka mõju pikema aja jooksul. Seetõttu soovitatakse minimaalselt viie aasta pikkust hindamisperioodi vähemalt kahe vaheetapiga, näiteks pärast 2. ja 5. aastat.

5.7 Kommunikatsioon

Paljudes alkoluku programmi hindamistes on välja toodud ühe kriitilise aspektina puudusi kommunikatsioonis. Teabevahetus on edukuse üks võtmetegur, kuid sageli viiakse ressursid

selles osas miinimumini. Samas mängib see olulist rolli erinevatel suhtlustasanditel ja erinevatel programmi rakendamise etappidel.

Kõigil huvipooltel ja osalejatel peaks olema kerge juurdepääs taustainfole, programmi sisule ja protseduurile. Programmi ajal on osalejatel palju küsimusi ja need peavad saama adekvaatse vastuse. Seetõttu on soovituslik koostada kommunikatsiooniplaan, mis sisaldab muuhulgas ka brošüüre ja infolehti, mis on mõeldud kõigile sidusrühmadele (programmis osalejad, poliitika kujundajad, kohtutele või kohtunikele). Lisaks peaks programmis osalejatel olema võimalus küsida nõu üksuselt, kes on vastutav pilootprogrammi läbiviimise eest. Hea näide selle kohta on Austraalias New South Walesi koduleheküljel¹¹. See sisaldab osalejatele mõeldud juhendeid ja muud üldisemat teavet.

¹¹ New South Wales alkoholiku programmi kodulehekülg <http://www.guardianinterlock.com.au/nsw>